

Ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot

koulutuksen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen

Radiografian ja sädehoidon
koulutusohjelma,
röntgenhoitaja
Opinnäytetyö
Syksy 2008

Päivi Blomqvist
Liisa Pulkkinen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Radiografia ja sädehoito			
Tekijä/Tekijät			
Päivi Blomqvist ja Liisa Pulkkinen			
Työn nimi			
Ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot – koulutuksen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen			
Työn laji		Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö		Syksy 2008	30 + 5 liitettä
TIIVISTELMÄ			
<p>Työelämä muuttuu yhteiskunnan muuttuessa yhä kiihtyvällä vauhdilla. Tämä muutos vaatii työelämään osallistuvia pysymään muutoksessa mukana ja aktiivisesti vaikuttamaan oman sekä työyhteisönsä asiantuntijuuden kehittämiseen. Työelämän haasteet ja osaamisvaatimukset laajenevat ja syventyvät. Kansallisessa terveysprojektissa selvitetään keinoja terveydenhuoltopalvelujen turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Terveydenhuollossa on nähty tarpeelliseksi uudistaa tehtäväkuvia ja tehdä tehtäväsiirtoja eri ammattiryhmien välillä. Ultraäänitutkimukset ovat yksi tehtäväalue, jossa tehtäviä on siirretty lääkäreiltä hoitajille. Tehtäväsiirrot edellyttävät riittävää ammatillista osaamista. Ultraäänihoitajille on järjestetty ammatillisia erikoistumisopintoja Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa vuodesta 2003. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää erikoistumisopinnot merkitystä asiantuntijuuden kehittämiseen.</p> <p>Tutkimus tehtiin Metropolia Ammattikorkeakoulun Radiografian ja sädehoidon koulutusohjelmalle ja sitä voidaan hyödyntää suunniteltaessa tulevia erikoistumisopintoja. Tutkimus toteutettiin laadullisella menetelmällä. Tutkimusaineisto koottiin teemarunkoon perustuvilla haastatteluilla touko- ja syyskuussa 2008. Tiedonantajat (n=5) olivat Stadiassa ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot vuosina 2003–2008 suorittaneita. He kaikki tekivät myös työtä ultraäänihoitajina. Haastattelut nauhoitettiin ja purettiin tekstiksi. Aineisto analysoitiin induktiivista sisällönanalyysia käyttäen.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot suorittamisella oli merkitystä sekä opiskelleille itselleen että heidän työyhteisöilleen. Erikoistumisopinnot tukivat asiantuntijuuden kehittämistä integroimalla teoreettisen tiedon ja käytännön taidon. Opinnot olivat motivoineet jatkuvaan itsensä ja työn kehittämiseen. Opinnot suorittaneet olivat saaneet uudenlaisen asiantuntijaroolin työpaikallaan. Työssä viihtyminen oli parantunut. Positiivisten vaikutusten näkyminen opinnot suorittaneissa oli innostanut myös muita työyhteisön jäseniä hankkimaan täydennyskoulutusta. Koulutettujen osoittama osaamisensa suhtautuminen ultraäänihoitajatoimintaan oli muuttunut positiivisemmaksi. Ultraäänihoitajakoulutukselle oli työelämälähtöinen tarve ja työnantaja oli tukemassa opiskelijoita. Työyhteisöissä oli laadittu tehtäväsiirtojen edellyttämiä pelisääntöjä. Erikoisosaaminen mahdollistaa työnjaon kehittämisen ja tehtäväsiirrot sekä lisää työyhteisön toiminnan joustavuutta ja parantaa palvelujen saatavuutta.</p>			
Avainsanat			
ultraäänihoitajat, ammattikorkeakoulut (ysa), erikoistumisopinnot, täydennyskoulutus (ysa), koulutuksen merkitykset, tehtäväsiirrot, asiantuntijuus (ysa)			

Degree Programme in		Degree	
Radiography and Radiotherapy		Bachelor of Health Care (Radiographer)	
Author/Authors			
Päivi Blomqvist and Liisa Pulkkinen			
Title			
The Importance of Sonographers' Specialization Studies in the Development of Professional Competence			
Type of Work	Date	Pages	
Final project	Autumn 2008	30 + 5 appendices	
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this study was to evaluate the meaning of continuing education in professional competence. The evaluation focused on expertise achieved by the specialization studies of ultrasonography. The target group was sonographers graduated from Helsinki polytechnic Stadia 2003–2008. This study was carried out as a part of the degree programme of Radiography and Radiotherapy in Metropolia University of Applied Sciences. The data was collected in May and September 2008 by interviewing sonographers (n=5) in groups and individually. The method was qualitative and the analysis was made with inductive content analysis.</p> <p>As a result the study produced a description of the importance of the sonographers' specialization studies in the development of professional competence. The influences were an increase in working motivation and well being in work. Also the interest towards professional self-development and the need to develop work-life grew. The positive influence of education aroused an interest towards studying also in other employees of the work communities. The results indicated that the specialization studies do strengthen the development of professional competence and career development of the nurses employed in ultrasonography. As nurses (sonographers) achieve an expert role in ultrasonography it enables the re-defining of working roles between physicians and nurses. This may lead to better flexibility of work-life and may enhance and ensure the accessibility of health care services also in the future.</p>			
Keywords			
ultrasonography (MeSH), sonographers, polytechnic, health care (MeSH), specialization studies, "education, continuing" (MeSH), professional competence (MeSH)			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	ULTRAÄÄNIHOITAJA	2
2.1	Ammatilliset erikoistumisopinnot	2
2.2	Tehtäväsiirrot lääkäreiltä hoitajille	5
3	ASIAANTUNTIJUUS	7
4	TÄYDENNYSKOULUTUKSEN MERKITYS	8
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	9
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	11
7	TUTKIMUSMENETELMÄ	12
7.1	Teemahaastattelu	12
7.2	Ryhmähaastattelu	12
7.3	Sisällönanalyysi	13
7.4	Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka	13
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
8.1	Tutkimusjoukko	14
8.2	Aineiston keruu	15
8.3	Aineiston analysointi	15
9	TULOKSET	17
9.1	Henkilökohtaiset merkitykset	17
9.2	Työyhteisölliset merkitykset	20
10	TULOSTEN TARKASTELU	22
11	POHDINTA	24
	LÄHTEET	27
	LIITTEET 1–5	

1 JOHDANTO

Asiantuntijuudesta on tullut jatkuvasti ylläpidettävä ilmiö työn vaatimusten ja työympäristön nopeissa muutoksissa. Asiantuntijuuden kehittymiseen ei riitä vain tiedon opettelu ja taidon harjoittelu, vaan se edellyttää tiedon ja taidon lisäksi myös käsitteellistä ymmärrystä niiden yhdistämiseksi. Työelämän muuttumisen myötä asiantuntijuus ei ole vain yksilölle kuuluva ominaisuus vaan koskee koko työyhteisön toimintaa.

Käytännön työelämä tarvitsee osaavaa henkilökuntaa yhä enemmän tulevaisuudessa haasteiden ja osaamisvaatimusten laajetessa ja syventyessä. Tarvetta on sekä laajalaiselle korkeatasoiselle osaamiselle että erikoisosaamiselle. Terveystieteiden alalla osaamistarvetta lisäävät tehtäväkuvien uudistuminen ja eri ammattiryhmien väliset tehtävien siirrot. Koulutuksen tulee ennakoita työelämän muutoksia ja niiden hallintaa.

Kansallinen terveysprojekti käynnistettiin 2002 terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Osana projektia käsitellään tehtävien siirtoja lääkäreiltä muulle koulutetulle terveydenhuollon henkilöstölle ja uudistuvaa työnjakoa terveydenhuollon alalla. Työnjaon uudistamiseen on myötävaikuttanut hoitohenkilökunnan koulutustason nousun luoma mahdollisuus ja lisääntyvän lääkäripulan aiheuttama tarve.

Yksi tehtäväalue, jolla tehtäviä lääkäreiltä hoitajille on siirretty, on ultraäänitutkimukset. Hoitajat voivat pätevästi suorittamaan ultraäänitutkimuksia työpaikkakoulutuksella tai täydennyskoulutuksena toteutetuilla erikoistumisopinnoilla. Ultraäänihoitajan erikoistumisopinnoita on järjestetty Suomessa vuodesta 2003 alkaen. Ultraäänihoitajiksi työpaikkakoulutetut kättilöt ovat suorittaneet sikiöseulontatutkimuksia jo 1980-luvulta lähtien.

Tässä opinnäytetyössä tutkimme erikoistumisopinnot suorittaneiden ultraäänihoitajien kokemusta koulutuksen merkityksestä asiantuntijuuden kehittymiseen. Kohderyhmämme on Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot suorittaneet. Opinnäytetyö tehdään Metropolia Ammattikorkeakoulun (1.8.2008 saakka Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia) Radiografian ja sädehoidon koulutusohjelmalle. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa tulevia erikoistumisopinnoita.

Tutkimus toteutettiin laadullisella menetelmällä ja aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu pienen kohdejoukon ja koetun merkityksen tutkimiseen. Aineisto kerättiin haastattelemalla ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot suorittaneita henkilöitä.

2 ULTRAÄÄNIHOITAJA

Ultraäänihoitaja on hoitaja, joka tekee itsenäisesti ultraäänitutkimuksia. Kliininen ultraäänihoitaja on sairaanhoitaja tai kätilö, joka tekee ultraäänitutkimuksia osana potilaan kliinistä kokonaishoitoa (Kärkkäinen – Tuominen – Seppälä – Karvonen 2006). Ultraäänihoitajaa kutsutaan myös sonografiksi tai sonograferiksi. Ultraäänihoitajalla ei ole Suomessa virallista tutkintonimikettä eikä ammattinimikettä. Ultraäänihoitajaksi voi opiskella työpaikkakoulutuksessa tai täydennyskoulutuksena erikoistumisopinnoilla. Erikoistumisopinnot hyväksytysti suorittaneet saavat todistuksen opinnoista.

Ultraäänihoitajat ovat tehneet sikiöseulontatutkimuksia HUS-alueella jo 1980-luvulta alkaen (Kärkkäinen ym. 2004). Tänä päivänä ultraäänihoitajat toimivat erikoistumisalastaan riippuen kätilöiden, röntgenhoitajien ja sairaanhoitajien osaamisalueilla ja tekevät raskausseulontatutkimuksia, vatsanalueen tutkimuksia ja verisuonitutkimuksia. Ultraäänihoitaja voi antaa kuvailevan lausunnon, mutta ei diagnoosia ja hänellä tulee olla välitön lääkärin konsultaatiomahdollisuus (Stadia 2003).

2.1 Ammatilliset erikoistumisopinnot

Ammattikorkeakoululaki velvoittaa ammattikorkeakouluja kehittämään aikuiskoulutusta työelämäosaamisen ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi (351/2003 § 4). Ammattikorkeakoulujen ammatillisissa erikoistumisopinnoissa kehitetään opiskelijan perustutkinossa ja työelämässä hankkimia valmiuksia (Ammatilliset erikoistumisopinnot 2007). Ammatilliset erikoistumisopinnot ovat ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuvia laajoja täydennyskoulutusohjelmia (423/2005 § 12). Ammatillisten erikoistumisopintojen laajuudeksi määritellään 30–60 opintopistettä (497/2004 § 12). (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003 § 12.) Erikoistumisopinnot eivät ole tutkintoon johettavaa koulutusta (Salminen 2003: 13). Työn ohella suoritettavat ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja ammatilliset erikoistumisopinnot ovat ammattikorkeakoulujen ja työ-

elämän yhteistyötä, joka vastaa korkeakoulujen työelämysuhteiden kehittämishaasteeseen. Työpaikkojen tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden erilaisuus vaatii oppilaitoksilta joustavia käytäntöjä toteuttaa työelämylähtöisiä koulutuksia. (Tynjälä – Kekäle – Heikkilä 2004: 6–15.)

Erikoistumisopinnoilla pyritään tukemaan elinikäistä oppimista, jolla ylläpidetään ammattitaitoa ja osaamista muuttuvassa työelämässä. Opinnoissa tähdätään ammattitaidon ja opiskelijan itsenäisen, uutta luovan ajattelun kehittämiseen. Opintojen toteutus kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa edistää verkostoitumista ja auttaa työyhteisöjen ammattikäytäntöjen kehittämisessä. Erikoistumisopinnoissa hyödynnetään opiskelijoiden elämäkokemusta ja yhdistetään sitä uuden oppimiseen yksilöiden lisäksi ryhmätasolla. Henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa huomioidaan opiskelijan omat kehittämistarpeet. Opinnot painottuvat erikoistumisalakohtaisiin ydinopintoihin ja kehittämistyöhön. Ydinopinnoissa vahvistetaan ammatillista osaamista ja opitaan kriittiseen ja kehittävään työotteeseen ja tiedon käyttöön. Kehittämistyö tehdään tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Siinä harjaannutaan työn ja työkäytäntöjen kehittämiseen omassa työyksikössä parempien asiakaspalvelujen tuottamiseksi tunnistamalla kehittämistarpeita ja etsimällä niihin ratkaisuja. (Stadia 2003; Stadia 2005; Stadia 2007a; Stadia 2007b.)

Stadian opetussuunnitelman mukaan ultraäänihoitajan erikoistumisopinnojen tarkoituksena on, että opiskelijoiden ammatillinen asiantuntijuus kehittyy ja että he yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa pystyvät kehittämään uusia haasteita tuovaa työelämää. Tavoitteena on, että opintojen myötä vahvistunut ammattitaito johtaisi kehittyviin ammattikäytäntöihin työpaikoilla. Opiskelijoiden henkilökohtaisissa opetussuunnitelmissa huomioidaan opiskelijoiden omat ja työelämän tarpeet myös tulevaisuudessa. Opiskelijoilla edellytetään olevan työelämäkokemuksen lisäksi aikaisempi ammattikorkeakoulututkinto tai vastaava, myös opistoasteen tai muu korkea-asteen tutkinto mahdollistaa hakemisen erikoistumisopintoihin. Opintojen laajuus on 30 opintopistettä ja ne on mahdollista suorittaa työn ohella. Opinnot koostuvat orientoivista opinnoista, työelämään integroiduista ydinopinnoista ja kehittämistyöstä sekä valinnaisista opinnoista. (Stadia 2003; Stadia 2005; Stadia 2007a; Stadia 2007b.)

Ensimmäiset koulutusohjelmat ultraäänihoitajille, Sonografia – erikoistumisopinnot, aloitettiin Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa ja Oulun ammattikorkeakoulussa 2003 (Stadia 2003). Syksyyn 2008 mennessä ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot on

Stadiassa järjestetty neljä kertaa elinkohtaisina opintokokonaisuuksina: abdomenin alueen tutkimukset, raskausseulonta ja verisuonitutkimukset. Koulutusohjelmiin on osallistunut monialainen opiskelijajoukko: sairaanhoitajia, kättilöitä, röntgenhoitajia ja fysioterapeutti (Ertimo – Kärkkäinen – Laaksonen 2005: 1).

Toteutettujen ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot sisällöt osaamisalueittain ovat olleet:

Sonografia – erikoistumisopinnot I 20 ov 2003–2004 modulit (Stadia 2003)

Oppimisen työvälineet	1 ov
Laiteopin ja ultraäänifysiikan perusteet	1 ov
Vatsanalueen ultraäänitutkimukset integroituna käytännön harjoittelulla	15 ov
Kehittämistyö	3 ov

Kliininen ultraäänihoitaja: raskausseulonta, 30 op, opetussuunnitelmat 2005–2006 ja 2007–2008 (Stadia 2005; Stadia 2007b)

Orientoivat opinnot	3 op
Ydinopinnot	12 op
Ultraäänifysiikka ja laiteoppi, 3 op	
Hyvä raskauden ultraääniseulontakäytäntö – laatu, vaikuttavuus ja eettisyys, 3 op	
Raskauden ultraääniseulontatutkimukset integroituna työelämäharjoitteluun, 6 op	
Kehittämistyö	12 op
Raskauden ultraääniseulonnan asiantuntija työnsä tutkijana ja kehittäjänä, 12 op	
Valinnaiset opinnot	3 op

Ultraäänihoitaja: verisuonitutkimukset, 30 op, opetussuunnitelma 2007 (Stadia 2007a)

Orientoivat opinnot	3 op
Ydinopinnot	12 op
Ultraäänifysiikka ja laiteoppi, 3 op	
Verisuonten ultraäänitutkimukset integroituna harjoitteluun, 9 op	
Kehittämistyö	12 op
Ultraäänihoitaja oman työnsä tutkijana ja kehittäjänä, 12 op	
Valinnaiset opinnot	3 op

Nämä erikoistumisopinnot on suorittanut yhteensä noin 80 henkilöä, osa kahdelta eri osa-alueelta. Syksyllä 2008 alkoi uusi täydennyskoulutus: Kliininen ultraäänihoitaja: raskausseulonta, 30 op. Tammikuussa 2009 on alkamassa kättilöille ja röntgenhoitajille suunnatut sonografian erikoistumisopinnot (Mannila – Vähäkangas 2008).

2.2 Tehtäväsiirrot lääkäreiltä hoitajille

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä säädetyn lain (559/1994 § 22) mukaan Suomessa potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudin määrittämisestä ja hoidosta päättää lääkäri. Laillistetut, luvan saaneet tai nimikesuojatut ammattihenkilöt voivat toimia koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti toistensa tehtävissä silloin, kun se on perusteltua työjärjestelyjen ja terveystalvelujen tuottamisen kannalta (559/1994 § 2).

Kansallinen terveysprojekti terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi käynnistettiin vuonna 2002. Projektissa käsitellään muun muassa terveydenhuollon henkilöstön työnjaon uudistamista sekä lääkärin ja muun hoitohenkilökunnan välisiä tehtävien siirtoja. Tavoitteena on hoitoon pääsyn ja henkilöstön saatavuuden turvaaminen sekä toimintatapojen uudistaminen. (Hukkanen – Vallimies-Patomäki 2005; Halinen – Kärkäinen – Ämmälä – Lohela – Lepäntalo 2005.)

Vuonna 2002 tehdyssä kyselyssä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä selvitettiin toteutettuja tehtäväsiirtoja sekä koulutusta ja vastuunjakoja. Joitakin ultraäänitutkimuksia oli jo siirretty lääkäreiltä hoitajille: kättilöille, röntgenhoitajille ja sairaanhoitajille. HUS:ssa perustettiin työryhmä selkeyttämään ja yhtenäistämään koulutusta sekä

määrittelemään vastuuta ja toimivaltuuksia. Riittävää koulutusta, selkeää vastuunjakoa ja lääkärin konsultointimahdollisuutta pidettiin tehtäväsiirtojen edellytyksenä. Ultraäänihoidajien tutkimusvalikoiman tulisi olla rajattu tiettyihin ennalta määrättyihin tutkimuksiin, joiden siirtäminen lääkäreiltä hoitajille lisäisi resursseja vaativampien tehtävien suorittamiseen ja vähentäisi lääkäreiden työpainetta. (Halinen ym. 2005.) Resurssipulaa ja työpainetta ovat aiheuttaneet röntgenlääkäreitä vaativien töiden lisääntyminen ja koulutettujen lääkäreiden poistuminen alalta (Soimakallio – Pamilo 2001). Lisäksi laiteresurssien tehoton käyttö ja tutkimusten suorittajien ylipätevyys vaikuttavat toiminnan kustannustehokkuuteen (Tolkki 2005).

Työnantajan kannalta ultraäänihoidajan työpanoksella on suuri merkitys, jos hoitaja ja radiologi toimivat työparina saumattomasti. Lopullinen vastuu potilaan hoidosta on lääkärillä, joten hänen on voitava luottaa ultraäänihoidajan työhön. Kullakin työpaikalla on luotava sen tarpeisiin soveltuva toimintamalli, joka on myös lähettävien klinikoiden hyväksymä. Toiminnassa on tärkeää, että sovituisia pelisäännöistä pidetään kiinni. Toiminnan ja (kuva)dokumentoinnin tulee olla standardoitua, se on pystyttävä aina toistamaan. Sonografi kuvantaa ja radiologi toteaa löydöksen merkityksellisyyden ja ottaa tarvittaessa lisäkuvia sekä suorittaa toimenpiteet. Osastolla on oltava riittävästi röntgenhoitajia, että heitä voidaan kouluttaa uusiin tehtäviin. Alkukoulutuksen jälkeen ultraäänitutkimuskapasiteetti paranee, odotusajat tutkimuksiin lyhenevät ja toiminta tehostuu. (Lohela 2008.)

Isossa organisaatiossa on tarvetta ultraäänihoidajille. Ultraäänityötä on paljon ja sitä riittää kaikille osaajille. Radiologiassa on modalityetteja, jotka vaativat lisääntyvässä määrin lääkärin osallistumista tutkimukseen tai toimenpiteeseen. Muista röntgentutkimuksista poiketen, hoitajat eivät tee paljon ultraäänitutkimuksia, jotka perustuvat otettujen kuvien lisäksi tutkimusenaikaiseen havainnointiin. Hoitajien suoritettaviksi soveltuvia tehtäviä on siirrettävä ja niitä voidaan siirtää lääkäreiltä koulutetuille hoitajille, kun osaaminen työpaikalla on varmistettu. Tehtävien siirron edellytyksenä on lääkärin luottamus sonograferin ammattitaitoon. Hoitajan edellytetään hallitsevan riittävät tiedot fysiologiasta, anatomiasta ja tautiopista, myös laiteteknologia tulee hallita. Hoitajan on noudatettava työpaikkakohtaisesti sovittua tapaa tehdä tutkimus. Ultraäänihoidaja voi tehdä tutkimuksia, joissa on tietty protokolla: mitä kuvataan, mitä mitataan, mitä tallennetaan. Esimerkiksi seulontatyypiset tutkimukset, joita on riittävä määrä, soveltuvat

ultraäänihoidajan suoritettaviksi. Lääkärille jäävät ne tehtävät, joita muut eivät voi tehdä, esimerkiksi toimenpiteet ja harvemmin suoritettavat tutkimustyypit. (Lauerma 2008.)

3 ASIANTUNTIJUUS

Asiantuntijana pidetään työyhteisössä henkilöä, joka osaa hyödyntää tietoa ja taitoa toimiessaan. Asiantuntijuus ymmärretään siis ammattispesifisenä tietona ja taitona. Aiemmin ajateltiin asiantuntijuuden olevan pysyvää, kerran opittu antoi koko työuran kestävän asiantuntijuuden. Työn vaatimusten ja työympäristön nopeissa muutoksissa tänä päivänä asiantuntijuus ei kuitenkaan ole enää pysyvä ominaisuus. Työolosuhteiden ja työn vaativuuden kasvaessa siitä on tullut jatkuvasti ylläpidettävä ilmiö.

Tynjälän (2007: 11) mukaan asiantuntijuus koostuu käsitteellisestä tiedosta, kokemuksellisesta tiedosta ja toiminnan säätelyä koskevasta tiedosta. Asiantuntijuuden kehittäminen edellyttää siis tiedon, taidon ja ajattelun yhdistymistä. Asiantuntijuuteen liittyy yksilön kyky luoda uutta ja kehittää toimintaa yhteisön jäsenenä sekä kyky toimia erilaisissa tilanteissa hyödyntäen jo olemassa olevaa tietoa (Ruohotie 2006: 106–107). Työyhteisö määrittelee asiantuntijuuden omalla alueellaan, asiantuntijuus perustuu yhteisön sisäisiin kriteereihin (Eteläpelto – Tynjälä 1999: 10). Asiantuntijuus ei enää ole vain yksilön toimintaan liittyvää, vaan siihen vaikuttavat koko työyhteisön tekemät ratkaisut ja ajatukset (Murtonen 2004: 78). Asiantuntijuus on muuttunut yksilöominaisuudesta yhteisön toimintatavaksi. Asiantuntijuuden muutostarvetta määrittää toiminnan kohde. Organisaatioiden kyky ratkaista yhdessä uusia ja muuttuvia ongelmia on uudenlaista asiantuntijuutta. (Launis – Engeström 1999: 75.)

Yksilötasolla asiantuntijuuden kehittymiseen ei riitä tiedon oppiminen ja taidon harjoittelu, se vaatii myös motivaatiota ja käsitteellistä ymmärtämistä (Murtonen 2004: 87). Käsitteellinen ymmärrys kehittyy työssä opitun taidon ja teoreettisen tiedon reflektiolla (Tynjälä ym. 2004: 8). Nykyisessä työelämässä ammatti-identiteetti perustuu yhä enemmän yksilöiden jatkuvaan ammatilliseen kasvuun ja oppimiseen. Oppiessaan ihminen voi löytää uusia merkityksiä ja muokata käsitystä itsestään. (Eteläpelto 2007: 137–142.) Yksilön oman identiteetin merkitys työllistymisessä on korostunut ja sitä tulisi muokata organisaatioiden tarpeiden ja tilanteen mukaan (Vanttaja – Järvinen 2006: 37).

4 TÄYDENNYSKOULUTUKSEN MERKITYS

Käytännön työelämä tarvitsee osaavaa henkilökuntaa yhä enemmän tulevaisuudessa, haasteiden sekä osaamisvaatimusten laajetessa ja syventyessä. Tarvetta on sekä laaja-alaiselle korkeatasoiselle osaamiselle että erikoisosaamiselle. Terveystieteiden alalla osaamistarvetta lisäävät tehtäväkuvien uudistuminen ja eri ammattiryhmien väliset tehtävien siirrot. Koulutuksen tulee ennakoida työelämän muutoksia ja niiden hallintaa. Ammattikorkeakouluissa osaamistarpeen kasvuun voidaan vastata erikoistumisopinnoilla ja jatkotutkinnoilla. (Paulin 2003: 23–24; Rauhasalo 2004: 170–172.) Elinikäinen oppiminen sekä koulutuksen ja työn vuorottelu tulevat olemaan osa tulevaisuuden työelämää (Tynjälä ym. 2004: 6-15).

Ammattikorkeakoulun jatkotutkintoon hakeutumisen syitä tutkittaessa havaittiin, että halu pätevoitää ja edetä työuralla olivat yleisimmät syyt. Myös jatkuva ammatillinen kehittyminen koettiin tärkeäksi. Muita syitä jatko-opintoihin hakeutumiseen olivat halu oppia lisää ja itsensä kehittäminen opiskelun avulla sekä tutkinnon hankkiminen tai sosiaalisten kokemusten saaminen. (Malava – Okkonen 2005: 180–187.) Jatkotutkintoihin hakeutuneet odottavat opinnoilta pätevyyttä vaativampiin tehtäviin ja mahdollisuuksia uralla etenemiseen (Kaljonen 2004: 131). Opintoihin hakeudutaan useimmiten itsensä ja ammattitaidon kehittämisen vuoksi (Jokinen – Luoma-Keturi 2006: 68). Ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon nimike vakinaistettiin ylemmäksi ammattikorkeakoulututkinnoiksi 2005 (411/2005).

Vanhustyön erikoistumisopintoihin osallistuneet opiskelijat kokivat koulutukseen hakeutumisen syiksi työhön, omaan kehittymiseen ja tarjottuun koulutukseen kiteytyviä syitä. Työhön sisältyivät työn vaatimukset, työn kehittäminen ja uusi työ. Koulutukselta odotettiin vahvistusta omalle ammatti-identiteetille ja itsensä kehittämiseksi. Myös aikaisemmat omat opinnot olivat herättäneet kiinnostuksen lisäoppimiseen. Opiskelijat, jotka kokivat koulutuksen sisällön ja ajankohdan itselleen sopivaksi, hakeutuivat koulutukseen tarjotun koulutuksen vuoksi. (Vehviläinen – Harri – Takaluoma 2007.)

Koulutuksen järjestämisessä pyritään lisäämään yhteistyötä ammattikorkeakoulujen ja työpaikkojen kesken. Uudenlainen oppimisympäristö vaatii uusia tapoja oppimiseen ja painopisteen siirtämistä opiskelijan oman toiminnan suunnitteluun. Oppimisessa korostuu yhä vahvemmin yksilöiden ja yhteisöjen välille muodostuvien verkostojen merkitys.

(Kauppi 2004: 208.) Erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijat ja yliopistojen ammattiin valmistavissa koulutuksissa opiskelevat pitävät hyvänä opintojen työelämälähtöisyyttä ja yhteyksien luomista työelämään (Vuorinen – Valkonen 2005: 107).

Hoitoalan ammatillinen koulutus on kehittynyt monipuolisempaan tiedollisen perustan rakentamisen ja käytännön perehdyttämisen suuntaan. Syventyneen osaamisen myötä hoitajille voidaan siirtää entistä vaativampia tehtäviä. Mahdollisuus käyttää osaamistaan työssä lisää työntekijän motivoituneisuutta ja innostaa hyviin työsuorituksiin. (Mäkeläinen 2006: 601–602.) Koulutus parantaa motivaatiota toimia työelämässä, vahvistaa itseluottamusta ja tukee ammatillisen identiteetin kehittymistä sekä lisää nykyisessä työelämässä tarvittavaa halua oppia ja kehittää itseään. Työllisyysturvallisuus eli usko omasta työllistymisestä tulevaisuudessa lisääntyy merkittävästi koulutukseen osallistumisen kautta. (Jokinen – Luoma-Keturi 2006: 61–72.)

Vanhustyön erikoistumiskoulutukseen osallistuneet kokivat tiedonhankintataitojensa kehittyneen, innostuneensa hakemaan tietoja ja kehittämään itseään. Opiskelijan oman työmotivaation kasvu oli tarttunut myös työtovereihin. Koulutuksen myötä uskallus ja halu esittää mielipiteitä ja osallistua työyhteisön kehittämiseen oli kasvanut. Koulutusta arvostettiin työpaikalla ja sen koettiin hyödyttävän muitakin kuin koulutukseen osallistuneita. Koulutus oli auttanut havaitsemaan kehittämistarpeita ja ottamaan uusia työmenetelmiä käyttöön työpaikalla. (Vehviläinen ym. 2007: 299–300.)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Ultraäänihoitajan koulutuksen suunnitteluvaiheessa on tehty selvitys eri maiden koulutuksista sekä radiologien ja osastonhoitajien mielipiteistä ultraäänihoitajakoulutuksesta Suomessa. Euroopassa ultraäänihoitajia on koulutettu Iso Britanniassa, Hollannissa ja Ruotsissa. Iso Britanniassa koulutus järjestetään yliopistojen alaisuudessa ja on tarkoitettu kokeneille röntgenhoitajille (radiographer). Ultraäänihoitaja voi kouluttautua kolmelle eri vaativuustasolle. Opintojen pituudet tasoilla vaihtelevat yliopistoittain vajaasta vuodesta useampaan vuoteen. Hollannissa röntgenhoitajat voivat suorittaa noin kahdes- sa vuodessa MSc Medical Imaging in Europe -tutkinnon, mutta myös muut hoitajat tekevät Hollannissa ultraäänitutkimuksia. Ruotsissa on toteutettu kerran kahden vuoden mittainen ultraäänihoitajakoulutus. Tietoa muiden maiden ultraäänihoitajakoulutusten

sisällöstä käytettiin apuna koulutuksen suunnittelussa. Suomalaisista radiologeista runsas puolet ja valtaosa osastonhoitajista piti ultraäänihoitajakoulutusta tarpeellisena, osa varauksellisesti. Osastonhoitajien suhtautuminen ultraäänihoitajien tarpeellisuuteen työelämässä vaihteli HUS:n alueen pääosin myönteisestä kannasta muun Suomen osastonhoitajien päinvastaiseen kantaan. (Ismala ym. 2002: 11–17, 46–50.)

Ensimmäisen Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian sonografian erikoistumisopintojen ryhmän opiskelijoiden opiskelukokemuksista tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin erikoistumisopintojen onnistumista ja sitä, miten he pystyivät hyödyntämään uutta koulutustaan työelämässä erikoistumisopintojen jälkeen. Ryhmän heterogeenisistä taustoista johtuen opiskelijat kokivat erikoistumisopintojen onnistumisen eri tavoin. Myös erikoistumisopinnoista saatu opiskelijakohtainen hyöty vaihteli suuresti. Valtaosin opiskelijat olivat tyytyväisiä opintoihin. Kehitystä koettiin tapahtuneen viestintätaidoissa, laadunvarmistus- ja turvallisuusasioissa sekä asiantuntijuuden kasvussa. Opetuksen sisältö ja laatu koettiin hyväksi. Ongelmina pidettiin opiskeluun liittyvää puutteellista tiedonkulkua ja harjoittelupaikkojen saantia. Osa koki erilaiset ammattitaustat ongelmaksi ja osa piti sitä hyvänä. Opiskelusta saaduiksi hyödyiksi mainittiin työn muuttuminen itsenäisemmäksi ja vastuullisemmaksi, virallisen pätevyyden saanti, uuden oppiminen ja opiskelun tuottama ilo. Joillakin opiskelijoilla työnkuva ei muuttunut, mutta he kokivat saaneensa aiempaa vahvemman luottamuksen työskentelyynsä sekä itse että esimiesten taholta. Osa koki, etteivät he olleet saaneet opinnoista mitään hyötyä työelämässä. (Ertimo ym. 2005: 16–23.)

Perenna -projektissa toteutetun täydennyskoulutuksen aikana pysähdyttiin miettimään, miten omassa työssä ja työyhteisössä oli toimittu. Koulutuksessa vahvistuneet kehittämistiedot ja -taidot innostivat hoitotyöntekijöitä jatkuvaan oman ammattitaidon ja työn kehittämiseen. Uudet näkökulmat ja lisääntyneet ammatilliset valmiudet rohkaisivat opitun hyödyntämistä käytännössä. Koulutus lisäsi työntekijöiden itsensä ja oman työnsä arvostusta. Työ koettiin täydennyskoulutuksen jälkeen mielekkäämmäksi, mikä paransi työhyvinvointia. Positiivisten oppimiskokemusten edellytyksenä oli työntekijöiden oma halua osallistua koulutukseen ja mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen sisältöön sekä menetelmiin. Työnantajan koulutukseen velvoittamat työntekijät eivät kokeneet hyötynsä koulutuksesta. Työyhteisön, esimiehen ja kouluttajan suhtautuminen vaikutti myös vahvasti oppimiskokemuksiin. (Nuutinen – Turunen – Tossavainen – Nurminen 2003: 86–87.)

Kuoppamäen (2008: 93–98; 107–117) väitöskirjatutkimuksessa ammattikorkeakoulun erikoistumisopinnoista asiantuntijuuden kehittäjänä kohderyhmänä olivat terveysalan tieto- ja viestintäteknikan erikoistumisopintoihin vuonna 2001–2002 osallistuneet opiskelijat. Erikoistumisopintojen alussa opiskelijat kokivat asiantuntijuuden kehittämisen haasteiksi itsensä kehittämisen, työelämän muutokset, terveydenhuollon tieto- ja viestintäteknikan kehityksen, kilpailukyvyyn kehittämisen työmarkkinoilla sekä hoito- ja kuntoutustyön tietoperustan kehittämisen. Kaksi vuotta koulutuksen päättymisen jälkeen arvioitiin erikoistumisopintojen vaikutusta opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymiseen. Erikoistumisopinnot olivat vaikuttaneet ammattispesifiseen tietoon ja taitoon, lisäämällä tietoa, vahvistamalla tiedon hankinta- ja hyödyntämisvalmiuksia, avaamalla uuden eettisen näkökulman ja vastuunoton sekä parantamalla työn kehittämisvalmiuksia. Tietoja oli opittu hyödyntämään ja soveltamaan käytännön hoito- ja kuntoutustyössä. Yleisiin työelämävalmiuksiin vaikuttivat tieto- ja viestintäteknisten valmiuksien, visiointikyvyyn, innovatiivisuuden ja sosiaalisten taitojen, kehittyminen sekä osaamisen laajentuminen ja työn monipuolistuminen. Erikoistumisopintojen todettiin vaikuttaneen myös ammatillisen kehittymisen taustalla tarvittaviin itsesäätelyvalmiuksiin: muun muassa usko omaan suoriutumiseen, jatkuva itsensä kehittämisen tarve ja itsensä arvostaminen sekä kyky ottaa muut huomioon ja työyhteisön yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen. Tiedonhankinta- ja hyödyntämistaitoja oli haluttu jakaa myös muille työyhteisön jäsenille.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ja selittää ultraäänihoitajan erikoistumisopintojen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen opinnot suorittaneiden näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset:

Millainen merkitys ultraäänihoitajan erikoistumisopinnoilla on ollut asiantuntijuuden kehittymiseen koulutukseen osallistuneen kokemana?

- Millainen merkitys erikoistumisopinnoilla on ollut heille itselleen?
- Millainen merkitys erikoistumisopinnoilla on ollut heidän työyhteisölleen?

7 TUTKIMUSMENETELMÄ

Laadullinen tutkimusmenetelmä on ymmärtävä tutkimusmenetelmä, jonka avulla ilmiötä voidaan ymmärtää tai selittää (Tuomi – Sarajärvi 2002: 27). Laadulliselle tutkimukselle luonteenomaista on aineiston suhteellisen pieni tapausmäärä (Eskola – Suoranta 2005: 61). Laadullisessa tutkimuksessa tiedonantajat voidaan valita harkitusti. Haastateltaviksi valittavilla tulee olla tietoa ja kokemusta työn aiheesta, jolloin tutkijat voivat olettaa saavansa heiltä parhaiten tietoa tutkimukseensa. Aineiston koko ei ole opinnäytetyötutkimuksen merkittävimpiä kriteerejä, koska opinnäytetyö on harjoitustyö, jolla tekijät osoittavat perehtyneisyytensä omaan alansa. (Tuomi – Sarajärvi 2002: 87–88.)

7.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa edetään ennalta suunniteltujen, tutkittavan aiheen kannalta keskeisten teemojen mukaisesti. Menetelmä antaa haastateltaville mahdollisuuden tuoda omat näkökulmansa esille haluamallaan tavalla. Siinä on mahdollista huomioida ihmisten tulkinnat asioista ja niiden merkitykset heille. Haastattelujen teemarungot ovat kaikille samat. Keskustelun edetessä haastattelijä pyrkii pääsemään syvemmälle asioihin haastateltavien vastauksiin perustuvilla tarkentavilla lisäkysymyksillä. Haastattelijan on pyrittävä pysyttelemään ammattimaisen neutraalina keskustelussa esiin nouseviin näkökulmiin, mutta osoitettava kuitenkin olevansa kiinnostunut keskustelusta, jotta haastateltavat motivoituisivat tiedonantajina. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 48, 96–97, 108–109.) Nauhoittamalla haastattelut niistä saadaan tallennetuksi vastausten lisäksi esimerkiksi äänensävyt ja tauot, joita voidaan hyödyntää aineiston jatkokäsittelyssä (Hirsjärvi – Hurme 2000: 92). Mikäli haastatteliijoita on kaksi, he voivat jakaa roolit niin, että toinen toimii haastattelun aikana haastattelijana ja toinen kirjaajana. Kirjaaja pystyy huomioimaan vuorovaikutusta, eleitä ja muuta sanatonta viestintää. (Pötsönen – Välimaa 1998: 7–9.)

7.2 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelussa saadaan tietoa usealta henkilöltä yhdellä kokoontumiskerralla. Ongelmaksi voi muodostua jonkun haastatteluryhmään osallistuvan hallitsevan roolin ottaminen ja vaikuttaminen muiden mielipiteisiin. Tätä haastattelijoiden on pyrittävä estämään aktivoimalla muita osallistujia. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 63; Pötsönen – Vä-

limaa 1998: 4.) Ryhmähaastattelussa ehdotonta tietosuojaa ei voida luvata, koska haastatteluun osallistuvilta ei voida vaatia vaitiolovelvollisuutta (Pötsönen – Välimaa 1998: 4).

7.3 Sisällönanalyysi

Aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta keskeisiä ilmauksia, näitä yhdistellään ryhmiksi ja edelleen laajemmiksi ajatuskokonaisuuksiksi, joista pyritään löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin (Alasuutari 1999: 38–48; Kylmä – Juvakka 2007: 112–113). Kun aineisto on tallennettu kirjalliseen muotoon, on sitä luettava kokonaisuutena useampaan kertaan, jotta se olisi riittävän tuttu analysoitavaksi. Kun haastattelijoina ovat tutkimuksen tekijät, jo haastattelun aikana tehdyt havainnot ovat osa analysointia. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 63, 135–143.) Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tietoaineiston tiivistämistä. Sisällönanalyysin avulla aineistoa voidaan havainnoida ja analysoida systemaattisesti, olennaista on erottaa aineistossa esiintyvät samanlaisuudet ja erilaisuudet. Sisällönanalyysi voidaan tehdä induktiivisesti (aineistolähtöisesti) tai deduktiivisesti (teorialähtöisesti). Induktiivisessa sisällönanalyysissä konkreettisesta aineistosta etsitään käsitteelliset kuvaukset, deduktiivisessa tavassa taustalla on teoria, jota aineistosta tarkastellaan. (Latvala – Vanhanen-Nuutinen 2001: 23–29; Tuomi – Sarajärvi 2002: 95–106.) Onnistuneessa tulkinnassa tutkimusraportin lukija ”voi löytää tekstistä ne asiat jotka tutkijakin löysi, riippumatta siitä onko näkökulmasta samaa mieltä vai ei” (Hirsjärvi – Hurme 2000: 151).

7.4 Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava aineiston laatu, analyysi ja tulosten esittäminen. Analyysivaiheessa korostuvat tutkijoiden taidot, arvostukset ja oivalluskyky. Sisällönanalyysissä haastetta lisää tutkijoiden kyky pelkistää ja luokitella aineisto kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman luotettavasti. (Latvala – Vanhanen-Nuutinen 2001: 36–37). Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen uskottavuuskriteerejä: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksisyys ja siirrettävyys. Uskottavuus tarkoittaa tutkimuksen ja tulosten uskottavuutta ja sen osoittamista. Vahvistettavuus kertoo tutkimuksen kirjaamisesta ja raportoinnin tarkkuudesta. Refleksisyydessä on huomioitava tutkijan omat lähtökohdat ja niiden vaikutus aineis-

toon ja prosessiin. Siirrettävyys tarkoittaa tutkimustulosten siirrettävyyttä. (Kylmä – Juvakka 2007: 127–129.)

Eettisiä periaatteita ovat tiedonantajien vapaaehtoisuus ja henkilöllisyyden suojaaminen sekä luottamuksellisuus. Tutkija ei saa tutkimuksellaan vahingoittaa tiedonantajaa. Tutkijan tulee myös pohtia rooliaan suhteessa tiedonantajiin. (Latvala – Vanhanen-Nuutinen 2001: 39). Tutkimuksen toteuttamisessa on pyrittävä välttämään tutkijoiden asenteiden välittymistä tutkimustuloksiin. Tähän on kiinnitettävä huomiota niin haastattelun toteuttamisessa kuin vastausten käsittelyssä ja johtopäätösten teossakin. (Mäkinen 2006: 29, 93, 96, 102; Kylmä – Juvakka 2007: 151–155.) Koko tutkimusprosessin ajan on pidettävä mielessä eettisen tarkastelun kestävä toimintatapa (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 1997: 27–30).

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän opinnäytetyönä tehdyn tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ja selittää koulutuksen merkitystä yksilölle ja työyhteisölle sekä merkitystä asiantuntijuuden kehittymiseen. Haimme tutkimusluvan Helsingin ammattikorkeakoulu Stadialta keväällä 2008. Tutkimuslupa-anomus on liitteenä 1 ja tutkimuslupa on liitteenä 2. Tutkimuksen toteutimme kvalitatiivisella otteella. Tutkimusaineiston keräsimme teemahaastatteluilla ja analysoimme sisällön induktiivisella sisällönanalyysimenetelmällä.

8.1 Tutkimusjoukko

Tutkimme Helsingissä ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot suorittaneiden kokemuksia koulutuksen merkityksestä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa on järjestetty ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot neljä kertaa vuosina 2003–2008. Opinnot on suorittanut noin 80 opiskelijaa. Osa opiskelijoista on suorittanut opinnot kahdelta eri osaamisalueelta. Opintonsa suorittaneiden yhteystietoja saimme Stadialta. Valitsimme eri aikoina ja eri kohdealueen erikoistumisopintoihin osallistuneita ultraäänihoitajia. Lähetimme sähköpostitse osallistumispyynnön tutkimukseemme noin kymmenelle henkilölle, kullekin henkilökohtaisesti. Viisi henkilöä vastasi kutsuun myönteisesti. Heissä oli edustajia kaikilta ultraäänihoitajan osaamisalueilta: vatsanalueen-, sikiöseulonta- ja verisuonitutkimukset. Osa osallistujista oli suorittanut opintonsa aivan hiljattain, osa oli jo

kokeneempia ultraäänihoitajia. Kaikki haastateltavamme tekivät työpaikoillaan ultraäänitutkimuksia joko kokoaikaisesti tai osan työajastaan. Haastattelimme erikoistumisopinnot suorittaneita yksityishenkilöinä.

8.2 Aineiston keruu

Tutkimusaineiston keräsimme teemarunkoon (liite 3) perustuvilla haastatteluilla. Teemat käsittelivät opintoihin hakeutumista, kokemuksia opintojen hyödyistä ja työelämäkokemuksia opintojen jälkeen. Lisäksi haastateltavat saivat kertoa vapaasti aihealueeseen liittyvistä asioista. Jokaisessa haastattelussa käytettiin samaa teemarunkoa. Haastattelut toteutimme kolmessa erässä niin, että kahdessa ryhmässä oli kaksi haastateltavaa ja yksi oli henkilökohtainen teemahaastattelu. Kussakin haastattelussa oli vain yhdelle alalle erikoistuneita.

Haastattelut toteutimme toukokuussa ja syyskuussa 2008. Osallistujat saivat valita heille parhaiten soveltuvan ajan ja paikan. Keskustelut käytiin rauhassa ulkopuolisten häiritsemättä. Ilmapiiri kaikissa haastatteluissa oli vapautunut ja miellyttävä. Saimme kaikilta haastateltavilta luvan haastattelujen nauhoitukseen. Toimimme haastatteluissa vuorotellen haastattelijana ja kirjaajana. Pääasiallisesti haastattelijajohti keskustelua ja kirjaaja huolehti nauhoituksen sujumisesta sekä teki haastattelun kulkuun liittyvistä havainnoista muistiinpanoja. Myös kirjaaja osallistui keskusteluun halutessaan tarkennusta keskustelussa esiin nousseista asioista. Kirjaajan oli helppo reagoida keskusteluun ”ulkopuolisenä”, koska hän ei keskittynyt varsinaisen haastattelun etenemiseen teemarungon mukaisesti. Kukin haastattelu kesti noin tunnin ja ne päätettiin lopettaa siinä vaiheessa, kun aiheeseen liittyviä uusia näkökulmia ei enää vaikuttanut tulevan keskustelussa esiin.

8.3 Aineiston analysointi

Haastattelutilanteessa nauhoittamamme keskustelut kirjoitimme auki mahdollisimman tarkasti heti haastattelun jälkeen. Haastattelussa kirjaajana toiminut purki haastattelun nauhalta. Tallensimme myös muistiinpanot haastattelutilanteesta tehdyistä havainnoista. Haastattelut yksilöitiin kirjoitetuun tekstiin tunnistenumeroilla. Kirjoitettuna haastatteluaineistoa kertyi noin 80 sivua. Käsittelimme aineiston mahdollisimman nopeasti viimeisen haastattelun jälkeen.

Tutkimuksen toteutimme laadullisella menetelmällä. Aineiston käsittelimme induktiivisella sisällönanalyysillä, koska emme halunneet ryhmitellä aineistosta nousevia asioita ennalta laadittuihin luokkiin. Luimme molemmat puretun aineiston useaan kertaan löytääksemme ytimen. Lukemisen aikana haimme aineistosta ilmaisuja, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Pelkistimme aineistosta poimimamme ilmaukset ensin erikseen ja sitten yhdessä. Näin saimme esiin kaksi eri näkemystä, joiden yhteneväisyyttä vertasimme. Löysimme molemmat aineistosta samansuuntaisia asioita, pelkistysten nimitämissä oli pieniä eroavaisuuksia. Luokittelun alaluokkiin, yläluokkiin ja pääluokkiin teimme yhdessä. Vaikka haastattelimme tutkimukseen osallistuneet yksityishenkilöinä, nousi aineistosta vahvasti esiin myös työyhteisöön liittyviä merkityksiä.

Keräsimme aineistosta merkitykselliset ilmaisut taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen. Viereiseen sarakkeeseen pelkistimme ilmaisut. Pelkistetystä aineistosta etsimme samaa asiaa tarkoittavia ilmaisuja, jotka ryhmittelimme alaluokkiin. Alaluokkia löytyi yhteensä 19. Alaluokista nousi kuusi yläluokkaa, jotka jakautuivat kahteen pääluokkaan: henkilökohtaiset merkitykset ja työyhteisölliset merkitykset (liitteet 4 ja 5). Käytimme taulukkolaskentaohjelman lajitteluominaisuutta järjestäessämme aineistoa luokittain. Taulukossa 1 on esimerkki sisällönanalyysistä.

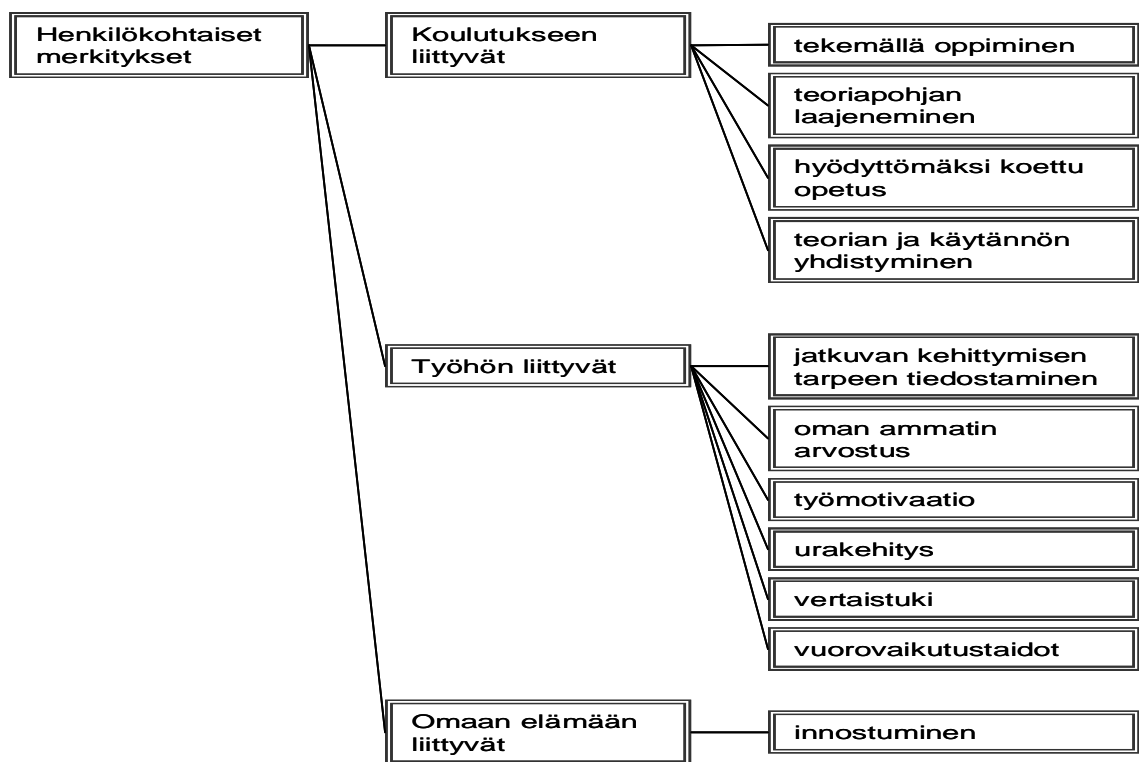
Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysistä.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
eihän me olla oltu valmiita, eikä olla edelläkään sillai valmiita, että koko ajanhan pitäis niinku pitää sitä ammattitaitoo yllä ja tota...	ammattitaito vaatii jatkuvaa kehittämistä	jatkuvan kehittymisen tarpeen tiedostaminen	työhön liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
tässä työssä ei oo koskaan valmis	jatkuva kehittymistarve työssä	jatkuvan kehittymisen tarpeen tiedostaminen	työhön liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
tarvii niinku semmost lisätietoo	lisätiedon tarve	jatkuvan kehittymisen tarpeen tiedostaminen	työhön liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
se on mun mielestä tavallaan sitä hoitajan ammattitaitoa ja urakehitystä: se kannattaa kyllä, se motivoi lisää tekemään ja jatkossa monet asiat sitten voidaan tehdä huomattavasti nopeemmin	ammattitaito ja urakehitys motivoivat oppimaan edelleen	oman ammatin arvostus	työhön liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
vastuuhan nousee ihan valtavasti siinä vaiheessa kun niitä ruvetaan tekemään.	vastuu lisääntyy uuden työn myötä	oman ammatin arvostus	työhön liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
selvens asioita vielä syvällisemmin ja siitäkin varmasti oli niinku suuri hyöty itelle	hyötyä uuden oppimisesta	teoriapohjan laajeneminen	koulutukseen liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
se anatomian ymmärtäminen	anatomian ymmärtäminen	teoriapohjan laajeneminen	koulutukseen liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
eikä vaan mennä siihen ja niillä säädöillä ruveta tekemään.	ymmärrys laitteen säätöjen merkityksestä	teoriapohjan laajeneminen	koulutukseen liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
sitä niinkun ihan käytännön tasolla sitä semmosta, mitä ei ehkä aikasemmin niinkään sit ollu tullu ajatelleeks.	teorian ja käytännön yhdistäminen	teorian ja käytännön yhdistyminen	koulutukseen liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset
sä ajattelet heti sitä lämpövaikutusta	lämpövaikutusten huomiointi	teorian ja käytännön yhdistyminen	koulutukseen liittyvät	henkilökohtaiset merkitykset

9 TULOKSET

Aineistosta löytyy erikoistumisopintojen merkitykselle kaksi pääluokkaa. Toisaalta haastateltavat toivat esiin koulutuksen merkityksiä heille itselleen (liite 4) ja toisaalta työyhteisölle (liite 5). Aineistossa on ilmaisuja, jotka kuvaavat asiantuntijuuden kehittymistä sekä yksilö- että yhteisötasolla. Haastateltujen ilmaisemissa merkityksissä heille itselle erottui koulutuksessa, työssä ja omassa elämässä näkyviä asioita. Työyhteisöön liittyviä merkityksiä olivat vastuu ja valtuudet, kehittyminen sekä uusi toimintamalli.

9.1 Henkilökohtaiset merkitykset

Kuvio 1. Henkilökohtaiset merkitykset

Koulutuksen aikaisia kokemuksia

Aineistosta ilmeni opiskelijoiden innokkuus käsillä tekemiseen, työn harjoitteluun käytännössä. Teoriapohjan koettiin laajentuneen ja syventyneen fysiikan, fysiologian, anatomian ja tautiopin opintokokonaisuuksissa. Myös tiedonhakutaitojen koettiin parantuneen. Jotkut opiskelijat olivat kokeneet osan opinnoista heille hyödyttömiksi, joko niiden sisällön tarpeettomuuden tai liian vaikean opetustavan vuoksi. Valtaosin opinto-

jen sisältö oli tuonut uuden oppimisen kokemuksia. Opiskelun aikana koettiin usein ahaa-elämyksiä teoriapohjan ja tekemällä opittujen asioiden yhdistyessä.

”tuntu et teoria ja käytäntö, niinku kuulu semmone kliks...Vaan ne niinku jotenkin yhdisty”

”ultraäänikonetta, niin sun oli helpompi hallita heti, kun sä aloit ymmärtää, ett aa... kun mä tätä nappulaa säädän, ni ihan oikeesti siin tapahtuu tällästä”

Työhön vaikuttavia asioita

Opinnot suorittaneet tiedostivat tarpeen jatkuvaan kehittymiseen. Oman ammatin arvostus ja tietoisuus omasta ammattitaidosta tulivat esiin tutkimuksessa. Ultraäänihoitajat kokivat tekevänsä merkityksellistä ja vastuullista työtä.

”vastuuhan nousee ihan valtavasti siinä vaiheessa kun niitä ruvetaan tekemään.”

”just tälle ammatti-identiteetille, et tulee sellane me-henki, että me kliiniset ultraäänihoidajat”

He kokivat työmotivaation parantuneen, työn olevan mielenkiintoista ja haasteellista. He ovat innostuneita tekemään työtään. Vertaistuki koettiin tärkeäksi, työparin kanssa voi jakaa kokemuksia ja konsultoida tarvittaessa.

”Se on kyllä mielenkiintoinen maailma ja siinä on haastetta pitkäks aikaa. että sieltä paljon voi löytää uutta mielenkiintoista.”

”Et musta tuntuu, et se kiinnostus, ainakin mulla tuli siitä, koska se on mielekästä. mä saan ite paljon enemmän tyydytystä tästä, kun mä teen näitä ultraääniä”

”kun siinä on sitte ryhmä, niin semmonen tietynlainen vertaistuki ja semmonen yhdessä toimiminen ja opiskelu on hirveen hyödyllistä.”

Haastatellut henkilöt kertoivat ammatillisen kehittymisensä myötä saaneensa uuden uran. Ammattinimikkeet olivat kuitenkin säilyneet ennallaan. Palkkauksessa tapahtuneet muutokset olivat pieniä, lähinnä henkilökohtaisia lisiä.

”Kyl mulle on niinku avautunu ihan sillai tavallaan uus ura. Että jos urasta voi niinku tällai hoitajatasolla puhua.”

Vuorovaikutustaitojen kehittyminen koettiin tärkeäksi. Osa tutkituista alkoi koulutuksen myötä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota kanssakäymiseen potilaan kanssa. Koulutus muutti joidenkin kohdalla tapaa kohdata potilas.

”täytyy kyllä tulla ihmisten kanssa toimeen, koska potilaat on kaikki erilaisia ja sä oot yksin siinä huoneessa sen potilaan kanssa... ja täytyy oppii tuntemaan, miten pystyy potilaat kohtaamaan, koska kaikki ne on erilaisia.”

Muutoksia omassa elämässä

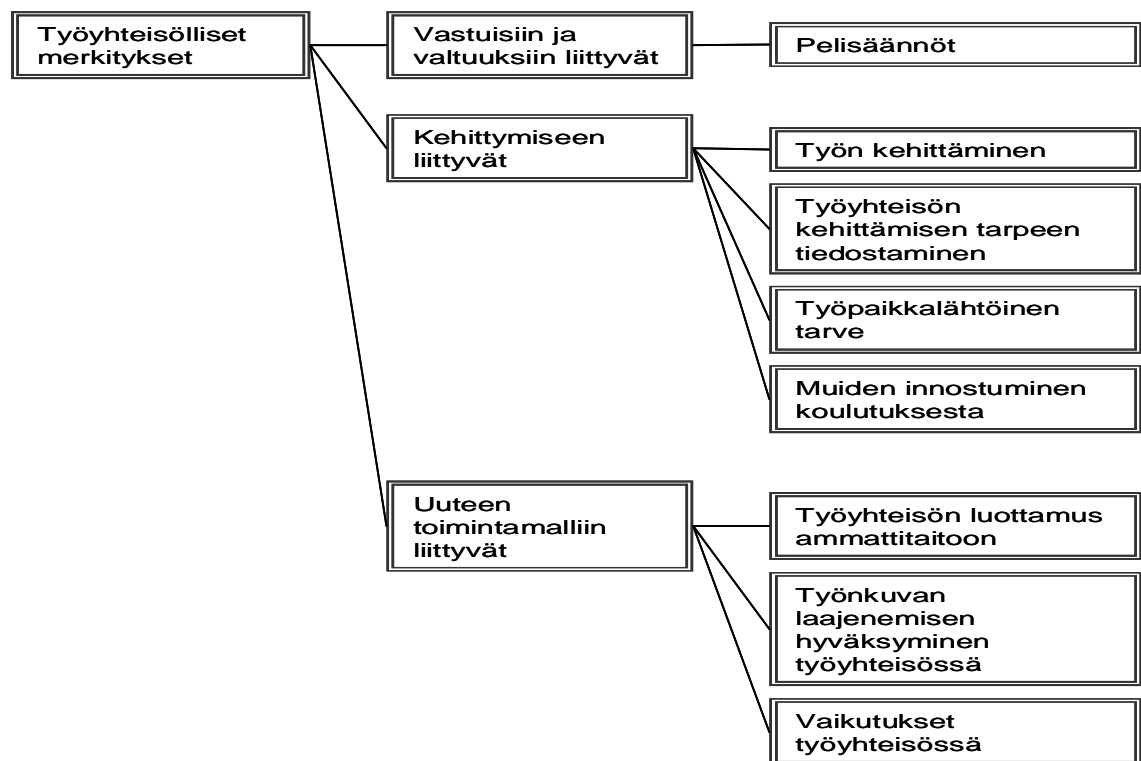
Useissa kommentteissa haastateltavat toivat esiin opiskelun olleen innostavaa. Vaikka työn ohella opiskelu vei aikaa perheeltä ja muulta vapaa-ajalta, se antoi elämään uutta energiaa. Myös työyhteisössä havaittiin koulutuksen tuoma positiivinen muutos yhteisön jäsenessä.

”se oli vaan hirvittävän kivaa ja siit sai niinku semmost positiivista energiaa ihan niinku muuhunkin elämään.”

”vaikka se vei sitä vapaa-aikaa ja perheeltä aikaa ja näin, mutta kumminkin sitä niitä kierroksia tuli lisää.”

”siinä kyllä niinku työkaverit näki ihan konkreettisesti sen positiivisen muutoksen.”

9.2 Työyhteisölliset merkitykset

Kuvio 2. Työyhteisölliset merkitykset

Vastuisiin ja valtuuksiin liittyvät merkitykset

Useissa kommentteissa kerrottiin yhteisesti sovittujen pelisääntöjen noudattamisen tärkeydestä. Uudenlaisen työnjaon mukaisista tehtäväkuvista on sovittu työyhteisöissä. Vastuiden ja valtuuksien jaosta on kirjallinen sopimus, joka koskee kaikkia toimintamallin mukaan toimivia. Asiantuntijuuteen liittyy myös omien kykyjen rajojen tunnistaminen, yhteisön asiantuntijuutta tulee käyttää tarvittaessa.

”Meillä on iha kirjallisesti, mitä me tehdään. ”

”peräänkuulutetaan sitä omaa vastuutakin, että täytyy tietää, että mihin pystyy. ”

Työyhteisön kehittäminen ja kehittyminen

Tarve ultraäänihoitajakoulutukseen on työelämälähtöinen. Kaikki haastatellut olivat koulutuksen aikana työssä. Työnantaja oli kannustanut heitä osallistumaan koulutuk-

seen. Työpaikkälähtöisessä koulutuksessa on hyvä työllistyvyys, sekä työnantaja että työntekijä ovat tietoisia koulutuksen tarpeellisuudesta. Varmuus työpaikasta lisää opiskelumotivaatiota. Työelämälähtöinen koulutus sitouttaa työntekijää pysymään yhteisön jäsenenä.

”houkuteltiin ja ympär puhuttiin”

”koska onhan se älyttömän turhauttavaa opiskella pitkä aika ja käyttää siihen aikaa ja energiaa ellei sitä saa niinku hyödyntää.”

Koulutuksen aikana heräsi kehitysideoita työpaikoille. Into ja rohkeus kehittyä itse ja kehittää työtä lisääntyi koulutuksen myötä. Myös työtoverit innostuivat kouluttautumaan nähdessään positiivisia muutoksia koulutetuissa. Jäsenten osallistuminen koulutukseen ja työnantajan kannustus kouluttautumiseen lisäsi koko työyhteisön motivaatiota kehittämiseen ja kehittämiseen.

”muutkin haluaa kouluttautua”

”ehkä me ollaan nyt sitten innokkaampia kehittämään ja kehittämään kaikkea”

Työyhteisön uusi toimintamalli

Koulutuksen ja kokemuksen myötä työyhteisön arvostus ja luottamus ammattitaitoon lisääntyi. Luottamus oli kuitenkin ansaittava näyttöjen kautta omassa työyhteisössä. Myös uuteen toimintamalliin alkuvaiheessa epäillen suhtautuneet työyhteisön jäsenet muuttivat käsitystään ja hyväksyivät toimintatavan. Työyhteisöissä ilmapiiri oli muuttunut ultraäänihoidajan työn kannalta positiiviseen suuntaan.

”silloin alussahan silloin kun itekin on opetellut niin silloin paljon tehtiin että lääkärit tuli kattoon ja kun tavallaan aika pitkään sillä tavalla tehtiin niin se luotto ehkä syntyi siitä”

”Se että muhun uskotaan ja luotetaan siihen, tavallaan arvostetaan siihen mitä mä teen siellä”

Kun työpaikalla hyödynnetään koulutettujen erikoisosaamista, työn jakaminen ja tasaisempi kuormitus on mahdollista. Kokonaisuus toimii joustavammin ja palvelujen saataavuus paranee.

”onko se vaan se kokemus mutta ett sitä kyllä sitä osaamista selkeästi halutaan, halutaan hyödyntää myös jatkossakin vielä enemmänkin ”

”moni asia varmaan saadaan paljon joustavammin tehtyä, kun on tällöisiä erikoisosaamisia.”

10 TULOSTEN TARKASTELU

Aineistosta löytyy erikoistumisopintojen merkityksestä kaksi pääluokkaa, joita yhdistävä luokka on erikoistumisopintojen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen. Toisaalta haastateltavat toivat esiin koulutuksen merkityksiä heille itselleen ja toisaalta työyhteisölle. Aineistossa on ilmaisuja, jotka kuvaavat asiantuntijuuden kehittymistä sekä yksilö- että yhteisötasolla. Myös Nuutinen ym. (2003: 86–87) havaitsivat tutkiessaan hoitotyöntekijöiden täydennyskoulutusta koulutuksen tuovan merkityksiä sekä yksilölle itselleen että työyhteisölle.

Asiantuntijuuden kehittyminen edellyttää tiedon, taidon ja ajattelun yhdistymistä (Tynjälä 2007: 11). Tämän tutkimuksen mukaan teoreettisen tietopohjan laajentuminen sekä oivallukset teorian ja käytännön yhdistymisestä ovat vahvistaneet opinnot suorittaneiden asiantuntijuuden kehittymistä yksilötasolla. Koulutus parantaa motivaatiota toimia työelämässä, vahvistaa iteluottamusta ja tukee ammatillisen identiteetin kehittymistä sekä lisää nykyisessä työelämässä tarvittavaa halua oppia ja kehittää itseään (Jokinen – Luoma-Keturi 2006: 61–72). Asiantuntijuuteen liittyy yksilön kyky luoda uutta ja kehittää toimintaa yhteisön jäsenenä sekä kyky toimia erilaisissa tilanteissa hyödyntäen jo olemassa olevaa tietoa (Ruohotie 2006: 106–107). Tässä tutkimuksessa tuli esiin, että erikoistumisopintoihin osallistuneet tiedostivat tarpeen sekä itsensä että työn jatkuvaan kehittämiseen koulutuksen myötä. Innostus koulutuksesta sai muitakin työyhteisön jäseniä kiinnostumaan täydennyskoulutuksesta.

Syventyneen osaamisen myötä hoitajille voidaan siirtää entistä vaativampia tehtäviä. Mahdollisuus käyttää osaamistaan työssä lisää työntekijän motivoituneisuutta ja innostaa hyviin työsuorituksiin. (Mäkeläinen 2006: 601–602.) Myös tässä tutkimuksessa havaittiin hoitajien ammattitaidon kasvun antavan mahdollisuuden työnjaon muuttamiseen työpaikoilla lääkärin ja hoitajien välillä. Hoitajien rooli asiantuntijana on vahvistunut erikoistumiskoulutuksen mahdollistaman työkuvan muutoksen myötä.

Haastateltavat olivat hakeutuneet koulutukseen omasta tahdostaan työnantajansa kannustamina. Koulutukseen osallistuneet kokivat saaneensa työnkuvan muuttumisen myötä uuden uran. He olivat kokeneet opiskelun innostavaksi ja kokivat tekevänsä mielekästä työtä. He kokivat olevansa arvostettuja ja luotettuja omissa työyhteisöissään. Malava ja Okkonen (2005: 180–187) havaitsivat tutkimuksessaan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskeluun hakeutumisen yleisimmiksi syiksi halun pätevyitä ja edetä työuralla. Myös jatkuva ammatillinen kehittyminen koettiin tärkeäksi. Myös Kaljosen (2004: 131) mukaan jatkotutkintoihin hakeutuneet odottavat opinnoilta pätevyyttä vaativampiin tehtäviin ja mahdollisuuksia uralla etenemiseen. Opintoihin hakeudutaan useimmiten itsensä ja ammattitaidon kehittämisen vuoksi (Jokinen – Luoma-Keturi 2006: 68). Nuutisen ym. (2003: 86–87) tutkimuksessa työnantajan koulutukseen velvoittamat työntekijät eivät kokeneet hyötyneensä koulutuksesta. Työyhteisön, esimiehen ja kouluttajan suhtautuminen vaikutti myös vahvasti oppimiskokemuksiin.

Asiantuntijuus ei enää ole vain yksilön toimintaan liittyvää, siihen vaikuttavat koko työyhteisön tekemät ratkaisut ja ajatukset (Murtonen 2004: 78). Tässä tutkimuksessa haastateltujen tärkeäksi kokemat uuden toiminnan yhteiset pelisäännöt, vastuiden ja valtuuksien määrittely, ovat osa yhteisöllistä asiantuntijuutta. Työyhteisö määrittelee asiantuntijuuden omalla alueellaan, asiantuntijuus perustuu yhteisön sisäisiin kriteereihin (Eteläpelto – Tynjälä 1999: 10). Asiantuntijuus on muuttunut yksilöominaisuudesta yhteisön toimintatavaksi. Asiantuntijuuden muutostarvetta määrittää toiminnan kohde. Organisaatioiden kyky ratkaista yhdessä uusia ja muuttuvia ongelmia on uudenlaista asiantuntijuutta. (Launis – Engeström 1999: 75.) Tässä tutkimuksessa haastatellut toivat esiin, että yksilön on tunnistettava oman asiantuntijuutensa rajat ja haettava tarvittaessa tukea yhteisöllisestä asiantuntijuudesta.

11 POHDINTA

Tutkimuksessa tarkasteltiin ultraäänihoitajan erikoistumisopintojen merkitystä asiantuntijuuden kehittymiseen. Tutkittavien määrä (n=5) on laadulliselle tutkimukselle luonteenomaisesti pieni, joten tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia erikoistumisopintoja. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmissa hoitoalan täydennyskoulutusta koskevissa tutkimuksissa. Tämä tutkimus täydentää osaltaan kuvaa erikoistumisopintojen merkityksestä.

Aineisto kerättiin haastattelemalla ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot suorittaneita. He tekevät koulutustaan vastaavaa työtä ja edustavat yleisimpiä ultraäänihoitajan osaamisalueita. Haastattelussa käytettiin väljää teemarunkoa, jolloin haastateltavat voivat vapaasti kertoa omia näkemyksiään aiheesta. Tällä pyrittiin saamaan mahdollisimman paljon esiin haastateltavien näkökulmia aiheesta. Haastateltavia oli yhteensä viisi henkilöä ja samankaltaiset näkökulmat toistuivat useissa puheenvuoroissa.

Haastateltavien yhteystiedot saatiin Stadialta. Tämä on voinut rajata mahdollisia tiedonantajia niihin, joiden yhteystiedot ovat ajan tasalla. Haastattelut rajattiin suoritettaviksi toukokuussa yhden viikon ja elo-syyskuussa kolmen viikon aikana, mikä on voinut vaikuttaa mahdollisuuteen osallistua tutkimukseen. On myös oletettavaa, että haastattelukutsuun vastasivat henkilöt, jotka olivat kokeneet opinnot merkityksellisiksi. Osallistuneet olivat aktiivisia kertomaan ajatuksistaan.

Haastattelupyynnössä sekä haastattelujen alkaessa kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista. Haastateltavilta saatiin lupa keskustelujen nauhoittamiseen. Haastatteluun osallistuvia pyydettiin huomioimaan muiden haastateltavien esille tuomien asioiden luottamuksellisuuden säilyttäminen. Aineiston tallentamisessa ja käsittelyssä pyrittiin turvaamaan se, että tiedonantajien yksityisyys säilyy. Haastatteluaineistoa käsittelevät ainoastaan opinnäytetyön tekijät, eikä sitä luovuteta ulkopuolisille. Haastatteluaineistoa käytetään vain tämän tutkimuksen tekemiseen ja aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Analyysivaiheessa haastatellut yksilöineet tunnistetiedot poistettiin raportointivaiheessa suorista lainauksista. Julkaistavassa tutkimusraportissa tulokset pyritään tuomaan esiin niin, ettei niistä pysty tunnistamaan yksittäistä haastateltavaa.

Tutkimuksen tekijät opiskelevat Metropolia Ammattikorkeakoulussa röntgenhoitajiksi ja tutkimuskohteena oli saman oppilaitoksen saman koulutusohjelman erikoistumisopin-
tojen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen. Koko tutkimusprosessin ajan kiinnitet-
tiin aktiivisesti huomiota objektiivisuuteen pyrkimisessä. Haastattelutilanteessa pidettiin
mielessä se, etteivät haastattelijat johdattele haastateltavilta haluamiaan vastauksia. Tu-
lostien analysoinnissa pyrittiin havaitsemaan ja tuomaan esiin erilaiset mielipiteet. Ai-
neisto analysoitiin ensin erikseen ja sen jälkeen yhdessä. Näin saatiin esiin kaksi näke-
mystä, joiden yhteneväisyyttä verrattiin ennen varsinaista analysointia.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen luot-
tettavuuskriteerejä: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Uskot-
tavuudesta voidaan todeta, että tutkimustuloksia ei esitetty haastatelluille vahvistetta-
vaksi. Tutkimuksen tekijät analysoivat aineiston erikseen ja yhdessä verraten toistensa
analysointituloksia. Tulokset kerättiin kaikista haastatteluista ja haastattelut vahvistivat
toistensa tuloksia. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa koulu-
tuksen merkityksestä. Vahvistettavuuden saavuttamiseksi tutkimusraporttiin kirjattiin
tutkimusprosessi mahdollisimman tarkasti ja aidosti muistiinpanojen mukaan. Refleksi-
syyden vuoksi tutkimuksen aikana pyrittiin huomioimaan tutkijoiden opiskelu röntgen-
hoitajiksi ja kiinnostus sonografiasta. Tulosten siirrettävyyttä arvioitaessa tulisi lukijalla
olla haastatelluista ja heidän työympäristöstään riittävästi tietoa. Tämän tutkimuksen
raportoinnissa pyrittiin kuitenkin tarkoituksellisesti siihen, etteivät haastateltujen henki-
öllisyydet käy ilmi.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa aiottiin selvittää opintojen merkitystä sekä opinnot
suorittaneiden sijoittumista työelämässä. Haastattelujen yhteydessä havaittiin, että haas-
tateltavamme olivat lähteneet opiskelemaan työnantajiansa kannustamana. He olivat
olleet samoissa työpaikoissa ennen ja jälkeen opintojen. Työelämään sijoittumisen sijas-
ta aineistossa oli paljon ilmaisia erityisopintojen merkityksestä asiantuntijuuden kehittä-
miseen. Näiden seikkojen perusteella tutkimuskysymyksiksi muotoutui ultraäänihoita-
jan erikoistumisopin-
tojen merkitys asiantuntijuuden kehittymiseen sekä merkitykset
koulutukseen osallistuneille itselleen ja työyhteisöille. Laadullisen aineiston analysoin-
nissa on varauduttava myös siihen, että vastauksista voi nousta sellaisia näkökulmia
tutkittavasta aiheesta, jotka vaikuttavat jopa tutkimuskysymysten uudelleenmuotoiluun
(Eskola 2007: 162).

Ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot on järjestetty Stadiassa viiden vuoden ajan. Ensimmäiset erikoistumisopinnot suorittaneet ultraäänihoitajat ovat työskennelleet opintojen suorittamisen jälkeen nelisen vuotta. Tämän tutkimuksen mukaan ultraäänihoitajakoulutuksella on ollut merkitystä sekä yksilöiden että työyhteisöjen kannalta. Erikoistumisopinnot vaikuttivat asiantuntijuuden kehittymiseen tiedon, taidon ja ajattelun integroitumisella. Keskeisimpinä merkityksinä nousevat esiin ammattitaidon vahvistuminen, motivoituminen jatkuvaan itsensä ja työn kehittämiseen sekä uudenlainen asiantuntijarooli työpaikalla. Myös työmotivaation ja työssä viihtymisen koettiin parantuneen muuttuneen työnkuvan myötä. Erikoisosaaminen mahdollistaa työnjaon kehittämisen ja tehtäväsiirrot sekä lisää työyhteisön toiminnan joustavuutta ja parantaa palveluiden saatavuutta.

Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia, millaiseksi työssä olevat ultraäänihoitajat kokevat oman asemansa työyhteisössä. Lisäksi olisi kiinnostavaa selvittää minkälaista jatko- ja lisäkoulutusta ultraäänihoitajat kokevat tarvitsevänsä ja miten he voivat edelleen kehittää asiantuntemustaan.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1999: Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Ammattikorkeakoululaki 351/2003. Annettu Helsingissä 9.5.2003.
- Ammatilliset erikoistumisopinnot. 2007. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Aikuis-
koulutus. Erikoistumisopinnot. Päivitetty 11.7.2007. Verkkodokumentti.
<<http://www.stadia.fi/aikuiskoulutus/erikoistumisopinnot/>>. Luettu 24.1.2008.
- Ertimo, Pirjo – Kärkkäinen, Katja – Laaksonen, Laura 2005: Sonografian erikoistu-
misopinnot opiskelijan kokemana. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkea-
koulu Stadia.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2005: Johdatus laadulliseen tutkimukseen, 7.painos. Alku-
peräinen julkaisuvuosi 1998. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari 2007: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, Laadullisen aineiston analyysi
vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita
tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eteläpelto, Anneli – Tynjälä, Päivi (toim.) 1999: Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelä-
män ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Eteläpelto, Anneli (2007): Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden risti-
aallokossa. Teoksessa Eteläpelto, Anneli – Collin, Kaija – Saarinen, Jaana
(toim.): Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY. 90–142.
- Halinen, Minna – Kärkkäinen, Oili – Ämmälä, Martti – Lohela, Pentti – Lepäntalo,
Mauri 2005: Selvitys ultraäänitutkimuksia tekevien lääkärin ja hoitajien väli-
sestä työnjaosta. Suomen Lääkärilehti 60 (36). 3523–3526.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teo-
ria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Helsinki:
Kirjayhtymä.
- Hukkanen, Jaana – Vallimies-Patomäki, Marjukka 2005: Yhteistyö ja työnjako hoitoon-
pääsyn turvaamisessa. Selvitys Kansallisen terveyshankkeen työnjakopiloteis-
ta. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:21. Verkkodokumentti.
<<http://stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/10/pr1129788573664/passthru.pdf>>. Luettu 8.2.2008.
- Ismala, Kirsti – Lavapuro, Sanna – Pekonen, Henna – Pesonen, Minna – Pollari, Sirpa –
Siikström, Hanne – Silvennoinen, Olli – Tenho, Paula 2002: Ultraäänihoitaja-
koulutus meillä ja muualla. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Sta-
dia.

- Jokinen, Esa – Luoma-Keturi, Natalia (2006): Elinikäisestä oppimisesta välineitä itsensä toteuttamiseen työelämässä. Teoksessa Mäkinen, Jarkko – Olkinuora, Erkki – Rinne, Risto – Suikkanen, Asko (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-Kustannus. 61–73.
- Kaljonen, Päivi (2004): Opiskelua epävarmuudessa, mutta silti vankasti omalla polulla – kokemuksia sosiaalialan jatkotutkinnosta. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – toteutuksia ja kokemuksia. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 128–136.
- Kauppi, Antti 2004: Työ muuttuu – muuttuuko oppiminen? Teoksessa Tynjälä, Päivi – Välimaa, Jussi – Murtonen, Mari (toim.): Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Jyväskylä: PS-kustannus. 187–212.
- Kuoppamäki, Ritva 2008: Ammattikorkeakoulun erikoistumisopinnot asiantuntijuuden kehittäjänä. Tieto- ja viestintätekniikan erikoistumisopinnojen vaikuttavuus terveysalalla. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Verkkodokumentti. <<http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7318-0.pdf>>. Luettu 26.9.2008.
- Kylmä, Jari – Juvakka, Taru 2007: Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita.
- Kärkkäinen, Oili – Tuominen, Juha A. – Seppälä, Anja – Karvonen, Jaakko 2006: Lääkäreiden ja hoitajien välisen työnjaon kehittäminen moniammatillisena yhteistyönä. Suomen Lääkärilehti 61 (24). 2647–2652.
- Kärkkäinen, Oili ym. 2004: Ultraäänitutkimuksia suorittavan hoitohenkilökunnan toiminnan yhtenäistäminen Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä. Työryhmän esitykset.
- Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 411/2005. Annettu Helsingissä 10.6.2005.
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994. Annettu Helsingissä 28.6.1994.
- Latvala, Eila – Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2001; Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, Sirpa – Nikkonen, Merja (toim.): Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY. 21–43.
- Lauerma, Kirsi 2008. HUS Lasten ja Nuorten sairaala. Helsinki. Haastattelu 16.9.
- Launis, Kirsi – Engeström, Yrjö 1999: Asiantuntijuus muuttuvassa työtoiminnassa. Teoksessa Eteläpelto, Anneli – Tynjälä, Päivi (toim.): Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY. 64–81.
- Lohela, Pentti 2008. Kanta-Hämeen keskussairaala. Haastattelu 29.4.
- Malava, Heidi – Okkonen, Eila 2005: Lisäpätevyyttä ja valmennusta tulevaisuuteen – Ammattikorkeakoulun jatkotutkintoon hakeutumissytyt. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – tulokset ja tulevaisuus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 180–187.

- Mannila, Marjo – Vähäkangas, Pia 2008: Sonografian erikoistumisopinnot Stadiassa. *Radiografia* (2). 20–21.
- Murtonen, Mari 2004: Motivaatio ja työtä koskevat käsitykset asiantuntijaksi kehittyneessä. Teoksessa Tynjälä, Päivi – Välimaa, Jussi – Murtonen, Mari (toim.): *Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä*. Jyväskylä: PS-kustannus. 77–90.
- Mäkeläinen, Heidi 2006: Ultraäänikuvantamisen tehtävänjaot – röntgenhoitajan rooli. *Suomen Lääkärilehti* 61 (6). 601–604.
- Mäkinen, Olli 2006: *Tutkimusetiikan ABC*. Helsinki: Tammi.
- Nuutinen, Merja – Turunen, Hannele – Tossavainen, Kerttu – Nurminen, Merja 2003: Hoitotyöntekijöiden kokemuksia täydennyskoulutuksesta; oppimisen ilosta ja pettymyksestä. Teoksessa Sihvo, Päivi (toim.). *Perenna, täydennyskoulutuksella osaamista sosiaali- ja terveyspalveluihin*. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 80–94.
- Paulin, Ritva 2003: Sosiaali- ja terveysalan valmistelutyö. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): *Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – lähtökohdat ja haasteet*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 23–28.
- Pötsönen, Riikka – Välimaa, Raili (toim.) 1998: Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. *Terveystieteen laitoksen julkaisusarja*. Jyväskylän Yliopisto.
- Rauhasalo, Anneli 2004: Mihin terveyden edistämisen osaajia tarvitaan? Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): *Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – toteutuksia ja kokemuksia*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 170–174.
- Ruohotie, Pekka 2006: Metakognitiiviset taidot ja ammatillinen kasvu asiantuntijakoulutuksessa. Teoksessa Eteläpelto, Anneli – Onnismaa, Jussi (toim.): *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 106–122.
- Salminen, Hannele 2003: Uuden tutkinnon kehittämisen tausta ja tarve. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): *Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – lähtökohdat ja haasteet*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 6–15.
- Soimakallio, Seppo – Pamilo, Martti 2001: Kuvantamistoiminnan nykytila Suomessa. *Impakti* (4). 3–4. Verkkodokumentti. <http://finohta.stakes.fi/NR/rdonlyres/EA05C033-B5BE-48B1-8E5D-E7D18442BA5A/0/impakti2001_4.pdf>. Luettu 29.1.2008.
- Stadia 2003: *Sonografia – erikoistumisopinnot Stadiassa*. Opetussuunnitelma 2003–2004.
- Stadia 2005: *Kliininen ultraäänihoitaja: raskausseulonta 30 op*. Opetussuunnitelma 2005–2006.
- Stadia 2007a: *Ultraäänihoitaja: Verisuonitutkimukset, 30 op*. Opetussuunnitelma 2007.

- Stadia 2007b: Ultraäänihoitaja: raskausseulonta, 30 op. Opetussuunnitelma 2007–2008.
- Tolkki, Olli 2005: Kuntataloudesta kustannustehokkaaksi liikelaitokseksi. Radiologisten kuvantamislaitteiden käyttö ja sijoittelu HUS-Röntgenissä. Pro Gradututkielma. Helsingin kauppakorkeakoulu. Markkinoinnin laitos/ASP. Verkko-dokumentti. <http://www.bit.hut.fi/hema/docs/Gradu_Tolkki.pdf>. Luettu 29.1.2008
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tynjälä, Päivi – Kekäle, Tauno – Heikkilä, Johanna 2004: Työelämälähtöisyys koulutuksessa. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkimus – toteutuksia ja kokemuksia. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 6–15.
- Tynjälä, Päivi 2007: Integratiivinen pedagogiikka osaamisen kehittämisessä. Teoksessa Kotila, Hannu – Mutanen, Arto – Volanen, Matti Vesa (toim.): Taidon tieto. Helsinki: Edita. 11–36.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003. Annettu Helsingissä 9.5.2003.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun asetuksen muuttamisesta 497/2004. Annettu Helsingissä 16.6.2004.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun asetuksen muuttamisesta 423/2005. Annettu Helsingissä 16.6.2005.
- Vanttaja, Markku – Järvinen, Tero 2006: Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Mäkinen, Jarkko – Olkinuora, Erkki – Rinne, Risto – Suikkanen, Asko (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-Kustannus. 27–42.
- Vehviläinen, Sirpa – Harri, Marja – Takaluoma, Matleena 2007: Koulutuksella arvostusta vanhustyöhön? Aikuiskasvatus (4): 297 – 303.
- Vuorinen, Päivi – Valkonen, Sakari 2005: Ammattikorkeakoulu ja yliopisto yksilöllisten koulutustavoitteiden toteuttajina. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Päivi Blomqvist
 Liisa Pulkkinen
 Radiografian ja sädehoidon koulutusohjelma
 Sosiaali- ja terveysala
 Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia

ANOMUS

1 (1)

9.3.2008

Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
 Va. rehtori Juha-Pekka Liljander

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Opiskelemme röntgenhoitajiksi Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa. Ta-
 voittemme on valmistua helmikuussa 2009.

Opinnäytetyön aihe Opinnäytetyömme aiheena on ultraäänihoitajan/kliinisen ultraäänihoitajan
 erikoistumisopintojen merkitys työelämään siirtyneille opiskelijoille. Tutkimuk-
 sen tulee olla valmis joulukuussa 2008.

Tutkimuksen tarkoitus Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ultraäänihoitajien sijoittuminen työelä-
 mässä erikoistumisopintojen jälkeen ja erikoistumisopintojen merkitys val-
 mistuneille. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää tulevia erikoistumisopintoja
 suunniteltaessa.

Toteuttamistapa Haastattelemme Stadiassa vuosina 2003–2008 ultraäänihoitajan erikoistumis-
 opinnot suorittaneita. Tiedonkeruu toteutetaan ryhmähaastatteluna. Kerätty
 tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Kunnioitavasti

Opiskelijat

 Päivi Blomqvist
 röntgenhoitajaopiskelija

 Liisa Pulkkinen
 röntgenhoitajaopiskelija

Ohjaajat

 Anne Kangas
 lehtori

 Marjo Mannila
 lehtori

Puollan tutkimuslupa-anomusta _____/____2008

 Eija Heiskanen
 koulutusjohtaja

Lupa-anomus hyväksytty _____/____2008

 Juha-Pekka Liljander
 va. rehtori

26.3.2008

1043 §
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN RÖNTGENHOITAJAOPIKSELIJOI-
DEN PÄIVI BLOMQVISTIN SEKÄ LIISA PULKKISEN TUTKIMUSLU-
PA

Amk

Va. rehtori päätti myöntää Helsingin ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan röntgenhoitajaopiskelijoille Päivi Blomqvistille sekä Liisa Pulkkiselle tutkimusluvan. Tutkimusluvan aihe on "Ultraäänihoitaja/kliininen ultraäänihoitaja - työelämä erikoistumisopintojen jälkeen".

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää radiografian ja sädehoidon koulutusohjelmassa ultraäänihoitajan erikoistumisopinnot vuosina 2003-2007 suorittaneiden sijoittumista työelämään ja erikoistumisopintojen merkitystä heille. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää tulevia erikoistumisopintoja suunniteltaessa.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena ryhmähaastatteluin syyslukukaudella 2008.

Valmiista tutkimuksesta toimitetaan jäljennös Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan klusterin johtajalle, koulutuspäällikölle sekä klusterin kirjastoon.

Ote päätösluettelosta asianomaisille, koulutusjohtajalle, koulutuspäällikölle, opintotoimistoon sekä lakimiehelle.

Lisätiedot:

Anne Kangas, lehtori, puhelin 09 310 81357

Marjo Mannila, lehtori, puhelin 09 310 81397

Vakuudeksi

Maria Rantavuori
johdon sihteeri

TEEMAHAASTATTELU

ULTRAÄÄNIHOITAJA/KLIININEN ULTRAÄÄNIHOITAJA

Aiempi työkokemus ja muut taustatiedot

Mikä sai hakeutumaan erikoistumisopintoihin

Hyöty opinnoista, onko vastannut odotuksia

Sijoittuminen työhön erikoistumisopintojen jälkeen

Vastuunjako ja työparityöskentely ultraäänihoitaja/erikoislääkäri

Jatkokoulutus työpaikalla

Muuta kommentoitavaa aiheesta

